

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА ПСИХОЛОГІЇ**

Кваліфікаційна робота магістра

на тему: ПСИХОЛОГІЧНИЙ СУПРОВІД ФОРМУВАННЯ ТВОРЧИХ
ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ В СИСТЕМІ ПОЗАШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Виконала: студентка 2 курсу, групи 8.0531-з
спеціальності 053– Психологія

Шевченко Олена Сергіївна

Керівник: д.психол.н., професор кафедри психології

Ткалич М.Г.

Рецензент: к.психол.н., доцент кафедри психології

Залановська Л.І.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет соціальної педагогіки та психології
Кафедра психології
Рівень вищої освіти магістр
Спеціальність 053 Психологія
Освітня програма Психологія

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____

к.психол.н., доцент. Н.О. Губа

« ____ » _____ 2022 р.

ЗАВДАННЯ

НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТЦІ

_____
Шевченко Олена Сергіївна _____

Тема роботи Психологічний супровід формування творчих здібностей особистості в системі позашкільної освіти

керівник роботи Ткалич М.Г., д.психол.н., професор кафедри психології

затверджені наказом ЗНУ від «20» 07 2022 року № 884-с

2. Строк подання студентом роботи _____

3. Вихідні дані до роботи аналіз психолого-педагогічної літератури.

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки: до завдань які необхідно вирішувати у супроводі обдарованих дітей необхідно, віднести розробку індивідуальних освітніх маршрутів, формування адекватної самооцінки, охорону і зміцнення фізичного і психологічного здоров'я. Супровід передбачає інтелектуальний, соціальний і духовний розвиток особистості дитини з урахуванням її індивідуальних особливостей.

5. Перелік графічного матеріалу: 4 додатка

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання Видав	Завдання прийняв
Вступ	Ткалич М.Г, професор		
Розділ 1	Ткалич М.Г, професор		
Розділ 2	Ткалич М.Г, професор		
Висновки	Ткалич М.Г, професор		

7. Дата видачі завдання _____

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1	Збір та систематизація матеріалу	січень-березень 2022 р.	Виконано
2	Робота над вступом	березень 2022 р.	Виконано
3	Робота над першим розділом	квітень-червень 2022 р.	Виконано
4	Робота над другим розділом	липень-серпень 2022 р.	Виконано
5	Написання висновків	вересень 2022 р.	Виконано
6	Передзахист	листопад 2022 р.	Виконано
7	Нормоконтроль	листопад 2022 р.	Виконано

Студент _____ О.С. Шевченко

Керівник роботи _____ М.Г. Ткалич

Нормоконтроль пройдено

Нормоконтролер _____ О. М. Грединарова

РЕФЕРАТ

Кваліфікаційна робота магістра: 60 с, 62 джерел, 5 додатків.

Об'єкт : творчі здібності особистості

Предмет; Розвиток творчих здібностей в системі позашкільної роботи в змішаних умовах (онлайн; офлайн)

Мета дослідження: Підтримка та розвиток талановитих і творчих дітей, допомогти правильно працювати с такими дітьми.

Гіпотеза: Розроблена нами програма психологічного супроводу творчих дітей в змішаних умовах (онлайн, офлайн) дозволяє розвивати їх творчій потенціал навіть в кризових умовах.

Методи дослідження: теоретичні (теоретичний і порівняльний аналіз психолого-педагогічної літератури); емпіричні (психологічне тестування, анкетування, психолого-педагогічний експеримент: констатувальний, формувальний).

Наукова новизна роботи: полягає в тому, що нами було досліджено психологічний супровід формування творчих здібностей особистості в системі позашкільної освіти.

Практичне значення полягає в експериментальній апробації програми формування творчих здібностей особистості в системі позашкільної освіти.

ПОЗАШКОЛЬНЕ НАВЧАННЯ, ОСВІТА, ЮНАЦЬКИЙ ВІК ТВОРЧІ ЗДІБНОСТІ, ОСОБИСТІСТЬ, НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД.

SUMMARY

Shevchenko O.S. Psychological Support for the Formation of Creative Abilities of the Individual in Extracurricular Education system

Master's thesis: 60 p., 62 sources, 5 appendices.

Object: creative abilities of the individual

Subject; Development of creative abilities in the system of extracurricular work in mixed conditions (online; offline)

The purpose of the study: Support and development of talented and creative children, help to work correctly with such children.

Hypothesis: The program we developed for psychological support of creative children in mixed conditions (online, offline) allows developing their creative potential even in crisis conditions.

Research methods: theoretical (theoretical and comparative analysis of psychological and pedagogical literature); empirical (psychological testing, questionnaires, psychological-pedagogical experiment: ascertaining, formative).

The scientific novelty of the work is that we investigated the psychological support of the formation of creative abilities of the individual in the system of extracurricular education.

The practical significance lies in the experimental approbation of the program for the formation of creative abilities of the individual in the system of extracurricular education.

EXTRA-SCHOOL EDUCATION, EDUCATION, YOUTH CREATIVE ABILITY, PERSONALITY, EDUCATIONAL INSTITUTION.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	6
РОЗДІЛ 1. ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ, ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ.....	10
1.1 Психологічні особливості творчо обдарованих дітей.....	10
1.2 Розвиток здібностей в позашкільному навчальному закладі.....	14
1.3 Супровід творчих дітей у центрах дитячої та юнацької творчості.....	19
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ПСИХОЛОГІЧНОГО СУПРОВОДУ ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ ЦЕНТРІВ ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ.....	22
2.1 Розробити програму роботи з обдарованими дітьми.....	22
2.2 Індивідуальне дослідження.....	24
2.3 Пошук обдарованих вихованців. (діагностики, тести).....	28
ВИСНОВКИ.....	36
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	38
ДОДАТКИ.....	44

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства нагальною постає потреба у громадянах здатних адекватно сприймати зміни і продуктивно впроваджувати інновації: у людях, які мають нестандартне мислення, привносять новий зміст у соціальне, культурне життя.

Підтримка та розвиток обдарованості є одним із пріоритетних напрямків сучасної освіти, оскільки поступ будь-якої країни, регіону, міста залежить саме від здатності її громадян нестандартно, креативно мислити, впроваджувати перспективні інновації в різні сфери суспільного життя.

Обдаровані діти в будь-якому суспільстві мають розглядатися як національне надбання й розраховувати на особливі соціальні права. Такі діти повинні бути об'єктом спеціальних педагогічних і соціальних програм, оскільки найбільші сподівання на покращення умов життя й розквіту нації пов'язані саме з обдарованою молоддю. Ось чому великого значення набуває науково-педагогічне розв'язання проблеми: пошук, виявлення і розвиток творчих здібностей та підтримка талановитих дітей.

З метою створення системи роботи з обдарованими дітьми та її функціонування необхідно: вважати талановитими і обдарованими тих дітей, хто в силу здібностей демонструє високі показники та унікальність у вивченні основ наук, у поезії, літературі, музиці, хореографії, живописі, народно-прикладному мистецтві, вокалі, спорті; хто має загальну багатопланову обдарованість та талановитість.

Позашкільна діяльність сьогодні розглядається як одна з головних ланок безперервної освіти в системі виховання всебічно розвиненої особистості, найповнішого розкриття її здібностей і нахилів, створення умов для розвитку й підтримання талантів та обдарувань у галузі науки, техніки, мистецтва тощо. Забезпечення при цьому можливостей щодо вибору діяльності, до якої дитина

виявляє зацікавленість, створює необхідні передумови для прояву її природних здібностей. Педагогічний колектив позашкільного закладу повинен цілеспрямовано здійснювати роботу над розвитком інтелектуальної, емоційної, моральної та духовної сфери особистості, сприяти її професійному самовизначенню, забезпечувати потребу у творчій самореалізації. Тому ми вже не перший рік працюємо над проблемою формування творчо обдарованої особистості і найважливіше завдання – формування освіченого, гідного громадянина України. У першу чергу йдеться про формування особистості дитини, розвиток її здібностей, підготовка до подальшої освіти, до фахової трудової діяльності, виховання на традиціях свого народу.

На сучасному етапі процесу оновлення змісту освіти постає проблема розробки та впровадженням у педагогічну практику ефективних технологій розвитку інтелектуальних і творчих здібностей особистості, формування її пізнавальної та творчої активності. Це зумовлено швидкими темпами розвитку суспільства, які спостерігаються в останні роки, необхідністю пошуку шляхів виходу нашої економіки з занепаду, впровадження нових технологій. Наша країна потребує докорінних змін у системі управління виробництвом, раціонального використання виробничих ресурсів із врахуванням творчих можливостей особистості. Лише творча особистість, спроможна створювати, управляти, пропонувати нові ідеї, нові технології, нові напрямки розвитку, знаходити шляхи виходу зі складних нестандартних ситуацій. Тому забезпечення кожній людині можливості використання свого творчого потенціалу є одним із найголовніших завдань позашкільних закладів. Це, передусім, творче середовище, де формуються юні громадяни України як креативні особистості, розкриття яких збагатить наше суспільство, забезпечить перспективний його розвиток. І в цьому контексті на перший план виходить організація роботи з обдарованими дітьми, головною метою якої є створення умов формування високо інтелегентної, творчої особистості. Сприяння реалізації обдарування потребує організації особливого

творчого середовища для максимального розвитку особистості дитини з високим рівнем здібностей в різних сферах з урахуванням її індивідуальних особливостей.

Актуальність дослідження: Психологічний супровід сьогодні є не просто сукупністю різноманітних методів корекційно-розвивальної роботи з дітьми, а виступає комплексною технологією, особливою культурою підтримки допомоги дитині у вирішенні завдань її розвитку, навчання, виховання, соціалізації.

Об'єкт : творчі здібності особистості

Предмет; Розвиток творчих здібностей в системі позашкільної роботи в змішаних умовах (онлайн; офлайн)

Мета дослідження: Підтримка та розвиток талановитих і творчих дітей, допомогти правильно працювати с такими дітьми. Щоб це потенційне національне багатство зберегти й примножити, необхідно вміти відбирати таких дітей, допомагати їм знайти себе й правильно оцінити, підтримувати їхній розвиток.

Гіпотеза: Розроблена нами програма психологічного супроводу творчих дітей в змішаних умовах (онлайн, офлайн) дозволяє розвивати їх творчий потенціал навіть в кризових умовах.

Методи дослідження: теоретичні (теоретичний і порівняльний аналіз психолого-педагогічної літератури); емпіричні (психологічне тестування, анкетування, психолого-педагогічний експеримент: констатувальний, формувальний).

Завдання дослідження: До завдань які необхідно вирішувати у супроводі обдарованих дітей необхідно, віднести розробку індивідуальних освітніх маршрутів, формування адекватної самооцінки, охорону і зміцнення фізичного і психологічного здоров'я. Супровід передбачає інтелектуальний, соціальний і духовний розвиток особистості дитини з урахуванням її індивідуальних особливостей.

Наукова новизна роботи: полягає в тому, що нами було досліджено психологічний супровід формування творчих здібностей особистості в системі позашкільної освіти.

Практичне значення полягає в експериментальній апробації програми формування творчих здібностей особистості в системі позашкільної освіти.

Надійність і вірогідність результатів дослідження забезпечувались репрезентативністю вибірки, застосуванням методів адекватних меті і завданням дослідження, поєднанням кількісного та якісного аналізу, використанням методів математичної статистики.

РОЗДІЛ 1

ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ, ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

1.1. Психологічні особливості творчо обдарованих дітей

Творчий, інтелектуальний потенціал людини є рушієм прогресу суспільства, тому обдарованість необхідно своєчасно виявити і розвивати. Дослідники стверджують, що багато обдарованих людей не реалізували своїх можливостей через несприятливе виховання в дитинстві.

Обдарована дитина – дитина, яка вирізняється яскравими, очевидними, інколи визначними досягненнями або має внутрішні задатки для таких досягнень у певному виді діяльності [13].

Обдарованість дитини іноді важко відрізнити від навченості, яка є результатом підвищеної уваги батьків і педагогів до розвитку дитини. Це особливо яскраво виявляється при порівнянні рівня розвитку дітей із сімей з високим соціальним та освітнім статусом і дітей з родин, які не приділяють належної уваги розвитку дитини.[1]

Слід розрізнити також обдарованість і прискорення темпів розвитку дитини, яке може виявитися тимчасовим. Така «талановитість» швидко згасає, оскільки відсутній прояв творчого компонента або його розвиток був несвоєчасним. Іноді дитина є носієм «прихованої обдарованості» (відсутність яскраво виражених ознак талановитості), що може бути спричинене негативним ставленням дорослих до успіхів дитини або її побоювання бути неправильно зрозумілою. Тому в дошкільному дитинстві складно спрогнозувати талановитість, оскільки ознаки обдарованості можуть насправді бути ознаками швидкого темпу розвитку дитини.

До ранніх виявів обдарованості дитини належать: потужна енергійність, значна фізична, розумова і пізнавальна активність, порівняно низькі втомлюваність і потреба у відпочинку; раннє навчання ходьби та інших рухів; легке і швидке засвоєння та використання нової інформації; ранній інтерес до читання, часто самостійне опанування його [31].

Обдаровані діти наділені високим творчим потенціалом і високим рівнем розвитку здібностей. Здебільшого найважливішими характеристиками обдарованих дітей вважають:

- Надзвичайно ранній вияв високої пізнавальної активності й допитливості;
- Швидкість і точність виконання розумових операцій, що зумовлене стійкістю уваги та оперативною пам'яттю;
- Сформованість навичок логічного мислення;
- Багатство активного словника;
- Швидкість і оригінальність вербальних (словесних) асоціацій;
- Виражена установка на творче виконання завдань;
- Розвиток логічного мислення й уяви;
- Володіння основними компонентами вміння вчитися [11].

Важливою характеристикою обдарованості є креативність здатність до творчості. Згідно із психологічними дослідженнями основою обдарованості є закладений від народження творчий потенціал, який розвивається впродовж усього життя людини. Він не залежить безпосередньо від рівня розумових здібностей, оскільки діти з високим рівнем інтелектуального розвитку іноді володіють незначним творчим потенціалом.

Обдаровані діти часто є оригінальними у поведінці та спілкуванні. Вони використовують особливі способи спілкування з дорослими й однолітками, чутливі до ситуації спілкування, виявляють вміння спілкуватися не лише словесно, а й за допомогою невербальних засобів (міміки, жестів, інтонації тощо),

легко вступають у контакт з однолітками, прагнуть до лідерства у спільній діяльності. Обдаровані діти частіше за своїх однолітків обирають роль дорослого в творчих іграх, змагаються з іншими дітьми. Не уникають вони відповідальності, пред'являють високі вимоги до себе, самокритичні; не люблять, коли до них ставляться із захопленням, обговорюють їхню винятковість, талановитість. Ці діти випереджають однолітків у моральному розвитку, активно прагнуть добра, справедливості, правди, виявляють інтерес до всіх духовних цінностей.

Інтелектуальна обдарованість. Виявляється у допитливості, спостережливості, точному мисленні, винятковій пам'яті, потязі до нового, глибині занурення у справу [11].

Обдарованість у сфері академічних досягнень. У читанні: надає йому перевагу серед інших видів діяльності; швидко і надовго запам'ятовує прочитане; володіє великим словниковим запасом; використовує складні синтаксичні конструкції; цікавиться написанням букв і слів. У математиці виявляє інтерес до лічби, вимірювання, зважування, упорядкування предметів; запам'ятовує математичні знаки, цифри, символи; легко виконує арифметичні дії; застосовує математичні вміння і терміни до ситуацій, що не стосуються безпосередньо математики. У природничих науках: виявляє інтерес до навколишнього; цікавиться походженням та призначенням предметів і явищ, їх класифікацією; уважна до явищ природи, їх причин і наслідків, намагається експериментувати.

Творча обдарованість. Дитина допитлива, самостійна, незалежна у міркуваннях; виявляє здатність глибоко занурюватись у справу, що її цікавить, та домагатися значної продуктивності діяльності; у заняттях та іграх схильна точності дій, завершеності; легко змінює способи поведінки і діяльності в обставинах, що змінюються [1].

Обдарованість у сфері спілкування. Виявляє лідерські нахили, здатність до гнучкого спілкування, впевненість у собі серед знайомих і незнайомих людей; ініціативна, бере на себе відповідальність за інших.

У дошкільному віці виявляється спеціальна обдарованість, ознаками якої є особливі здібності до певного виду діяльності. Як правило, їх класифікують на такі групи:

- Літературні здібності (образність і виразність мовлення, інтерес до художнього вираження думки, емоційність, творча уява, здатність до мовного вираження душевного стану людини);

- Математичні здібності (здатність до сприймання, осмислення та зберігання математичної інформації, математична спрямованість розуму інтерес до чисел і дій з ними, прагнення до математичного пошуку);

- Конструктивно – технічні здібності (технічне мислення, яскрава просторова уява, зацікавленість приладами і конструкціями, прагнення їх удосконалювати і створювати нові);

- Загальні художні здібності (здатність до різних видів художньо-творчої діяльності: художнє бачення світу, оригінальність сприймання, підвищений інтерес до художньої діяльності, естетична позиція);

- Музичні здібності (музично-ритмічне чуття, музична пам'ять, здатність сприймати музику як форму вираження змісту);

- здібності до зображувальної діяльності (здатність правильно оцінити форми, пропорції, положення предметів у просторі, світлотіньова чутливість, здатність відчувати і передавати виражальну функцію кольору, розвинута образна уява і пам'ять) [4].

Обдарованість може розвиватися за сприятливих умов (турбота батьків, спеціальні програми і засоби навчання, гуманне ставлення до дитини тощо). Розвитку творчого потенціалу дитини сприяють допомога дорослих, багате культурне середовище, послідовна і цілеспрямована індивідуальна програма виховання і навчання.

У вихованні обдарованих дітей надзвичайно важлива роль належить батькам і педагогам, які повинні створити умови для їхнього гармонійного розвитку: атмосферу любові, довіри, уваги до потреб та інтересів. За словами американського психолога Наталі Роджерс, творчість дитини стимулюють психологічна безпека, безоцінне прийняття її особистості, атмосфера відкритості, дозволеності, надання їй права на свободу і самостійність. [2,28]

У дошкільних закладах для виховання обдарованих дітей необхідно використовувати індивідуальні програми з урахуванням особливостей дітей, їхніх нахилів та інтересів. Ці програми мають відображати міждисциплінарний, розливальний характер навчання, головні ідеї пізнання а не сукупність конкретних факторів; сприяти розвитку різних типів мислення, дослідницьких умінь, навичок само організованості; удосконалювати засоби спілкування і взаємодії з людьми [58].

1.2. Розвиток здібностей в позашкільному навчальному закладі

Талановиті діти – це той ресурс, з якого створюється інтелектуальна і творча еліта. Еліту будь-якого народу становлять особистості творчі, яскраві, мислячі. Щоб це потенційне національне багатство зберегти й примножити, необхідно вміти відбирати таких дітей, допомагати їм знайти себе й правильно оцінити, підтримувати їхній розвиток [30].

Обдаровані діти повинні бути об'єктом спеціальних педагогічних і соціальних програм, оскільки найбільші сподівання на покращення умов життя й розквіту нації пов'язані саме з обдарованою молоддю. Ось чому великого значення набуває науково-педагогічне розв'язання проблеми: пошук, виявлення і розвиток творчих здібностей та підтримка талановитих дітей [41].

З метою створення системи роботи з обдарованими дітьми та її функціонування необхідно: вважати талановитими і обдарованими тих дітей, хто в силу здібностей демонструє високі показники та унікальність у музиці, хореографії, живописі, народно-прикладному мистецтві, вокалі, спорті; хто має загальну багатопланову обдарованість та талановитість.

Позашкільна діяльність сьогодні розглядається як одна з головних ланок безперервної освіти в системі виховання всебічно розвиненої особистості, найповнішого розкриття її здібностей і нахилів, створення умов для розвитку й підтримання талантів та обдарувань у галузі.

Єдиних рекомендацій щодо навчання обдарованих дітей не існує й не може існувати, адже кожна дитина унікальна особистість зі своїми перевагами і недоліками. Тому головним є пошук ключа індивідуального підходу до кожного вихованця, зокрема вихованця обдарованого, з вираженою індивідуальністю. Робота з ними вимагає значних професійних і педагогічних знань від педагога. Адже навчання – процес технологічний і його, як і на виробництві, легко зіпсувати, порушивши технологію. Шкода від цього може бути величезна, бо «виробом» виступає жива особистість вихованця [14].

Робота з пошуку та виявлення обдарованості проводиться педагогами за алгоритмом. Після виявлення певних здібностей постає завдання їх розвитку. Педагогічна і психологічна практика свідчить, що не можна на замовлення «створювати» творчі особистості, можна лише створити умови, розробити способи стимуляції активності. Створення відповідних умов для виявлення і розвитку творчих здібностей – основна умова розвитку обдарованої особистості.

Головною метою сьогодні є виховання унікальної цілісної творчої особистості, здатної на свідомий та відповідальний вибір за різних життєвих обставин. Тому педагогу для навчання та розвитку обдарованих дітей необхідно знати їхні психологічні особливості, перейматися проблемами й інтересами; володіти здатністю їх розпізнавати, активізувати, і розвивати; мати віру в дитину,

бути доброзичливим в оцінці дій вихованця, вміти поставити себе на місце дитини; бути фахівцем вищого гатунку – володіти належними фаховими, психолого-педагогічними і методичними знаннями; мати високий рівень інтелекту, широку ерудицію, творчий світогляд. Він також має постійно самовдосконалюватись вчити і вчитись сам; бути ентузіастом, цілеспрямованим, наполегливим, впевненим у своїх силах, принциповим у важливих питаннях і водночас гнучким, коли йдеться про другорядне. Йому потрібно мати організаційні здібності для створення атмосфери творчості, розкнутості, вільного ділового спілкування, приязного мікроклімату, спонукання до творчості, уміння слухати. Важливо володіти даром навіювання, вміти аргументовано переконувати; бути неупередженим, справедливим, емоційно врівноваженим, тактовним, щоб не вплинути негативно на прагнення дитини до творчості, на її етичні вчинки; бути здатним до самоаналізу, самокритики, перегляду своїх позицій, виваженості вчинків; налагоджувати з вихованцями партнерські стосунки згідно з педагогікою співробітництва, не переходячи при цьому до панібратства; надавати дітям свободу вибору і прийняття рішень; володіти високим рівнем пізнавальної і внутрішньої мотивації, адекватною самооцінкою, внутрішнім контролем. Як відомо, лише особистість може виховати особистість і тільки талант може виростити новий талант [22]. Тому перед методичною службою центру творчості пріоритетним напрямом діяльності є робота з професійного вдосконалення й творчого розвитку педагогічного колективу, підготовки до роботи з обдарованими дітьми. Саме в цих напрямках працюють адміністрація й методисти, реалізуючи провідну проблему центру творчості.

Робота з обдарованими дітьми вимагає належної змістової наповненості занять, зорієнтованості на новизну інформації та різноманітні види пошукової, розвиваючої, творчої діяльності. В основі роботи педагогічного колективу центрів творчості впровадження у навчально-виховний процес нетрадиційних форм гурткового заняття. Орієнтація на здібну, обдаровану, талановиту особистість

вимагає якісно нових засад навчання і виховання. Тому таким важливим для методичної служби є розробка методичних рекомендацій для педагогів, які повинні постійно працювати над оновленням змісту навчання з урахуванням сучасних досягнень науки, культури, економіки тощо. Адже навчально-виховний процес у гуртках, об'єднаннях повинен будуватися на основі науково-обґрунтованого вибору педагогами форм, методів та засобів навчання і виховання, вміння використовувати поряд з традиційними методами і формами нетрадиційні форми проведення занять.

Під час проведення гурткових занять, які стимулюють розвиток здібностей вихованців доцільно дотримуватися таких вимог [44]:

- систематичне і цілеспрямоване створення на занятті проблемних ситуацій. Діти, які мають добре розвинене мислення, пам'ять, першими пропонують вирішення поставленої проблеми, дають правильні висновки та відповіді;
- використання активних методів і форм проведення гурткових занять, які спонукають до активної самостійної діяльності, пошуково-дослідницької діяльності;
- використання традиційних і нетрадиційних форм проведення гурткових занять.

Обдарована особистість сама собі допоможе, якщо педагог підтримає її творчість. Тому і педагог має бути творчим, щоб навчальний процес був цікавим, різнобічним та результативним. Він, з одного боку, повинен мати особисте бажання розвивати у вихованців творчі здібності, а з другого, усвідомлювати, що в традиційний механізм підготовки й проведення заняття потрібно вносити суттєві зміни:

В роботі педагогів з обдарованою дитиною важливе місце займає використання індивідуальних освітніх маршрутів.

Індивідуальний освітній маршрут – це персональний шлях реалізації особистісного потенціалу кожної обдарованої дитини за умов здійснення педагогічної підтримки його самовизначення й самореалізації.

Індивідуальний освітній маршрут – це освітня програма, призначена для навчання одного конкретного вихованця, спрямована на розвиток його індивідуальних здібностей.

Важливою якістю педагога є вміння залучати до процесу розвитку обдарованості батьків, координувати свої дії з ними, надавати їм допомогу в усвідомленні власних прагнень і потреб. Участь сім'ї є важливим елементом розвитку обдарованих дітей. У завдання педагога входить здійснення пошуку ефективних шляхів спільної роботи сім'ї і центрів творчості. Педагоги інколи відчують певні проблеми при спілкуванні з батьками обдарованих дітей, які часто самі є талановитими й неординарними. Таким чином, педагоги, що працюють з обдарованими дітьми, повинні навчитися знаходити контакт з батьками обдарованих дітей, застосовувати різні шляхи залучення батьків до процесу навчання й виховання їх дітей, вміти запропонувати свій спосіб оцінювання рівня розвитку здібностей та виявлення потреб дітей. Відмінною якістю кваліфікованих педагогів є здатність навчити батьків умінню спостерігати за власними дітьми з метою сприяння їхньому розвитку [54].

Важливе завдання педагогічного колективу в тому щоб створити у батьків правильну уяву про позашкільний заклад, показати широке поле творчої діяльності яке представляє той чи інший гурток, якими професійними якостями володіють педагоги, до якого рівня розвивають творчі здібності діти. Для цього готуються спеціальні проспекти (буклети) по кожному гуртку, в яких описуються перспективи та направлення діяльності гуртка. В центрах творчості для батьків проводиться педагогічна пропаганда позашкільної освіти, організовано лекторій для батьків з метою підвищення педагогічної культури батьків.

1.3. Супровід творчих дітей у центрах дитячої та юнацької творчості

Талановита дитина потребує до себе підвищеної уваги тому, що їй властиві особливі риси характеру, особливості в мисленнєвій сфері і в навчальній діяльності. Тому педагоги, помічаючи обдарованість дитини (інтелектуальну, творчу, соціальну, будь-яку) і покладаючи лінію майбутнього розвитку, мають розширювати діапазон педагогічної підтримки можливого вибору обдарованої дитини, а не звужувати і наперед не визначати його, не маніпулювати, а давати можливість обирати. Свідомо йти шляхом нетрадиційного, інколи невідомого, але педагогічно виправданого з точки зору такого явища, як обдарованість. Теза, якою слід керуватися: мінуси мають таку особливість – з часом перетворюватись у свою протилежність, як і плюси [41].

Повноцінний розвиток гармонійної творчої особистості запорука щасливого майбутнього для будь-якої дитини, а особливо це стосується сучасних підлітків. Адже важливу роль у житті відіграє можливість самовираження та самовиявлення. Проте на шляху до цього бажаного самоствердження діти досить часто стикаються з різноманітними перешкодами і труднощами. У позашкільному навчальному закладі на допомогу приходить педагог і, перш за все, його головним завданням є створення для своїх вихованців сприятливого творчого середовища, котре надихатиме їх на нові досягнення і звершення. Творче середовище є міцним фундаментом для плідної співпраці вихованців та керівника. Воно не створюється саме по собі [56]. Це результат наполегливої і кропіткої праці педагога з метою створення для дітей позитивного мікроклімату в групі, отримання емоційного задоволення від процесу колективної роботи, мотивації до взаємодії одне з одним, а також формування спеціальних вмінь і навичок, необхідних для досягнення бажаного результату.

Завдання керівника гуртка не лише навчати, а і розкривати їх з нових сторін, знаходячи свій персональний підхід до кожного, адже кожна дитина, як чистий

аркуш паперу, і лише від плідної співпраці залежить те, яка історія буде там написана. Відносини педагога і дітей у гуртку представляють те середовище, в якому відбувається становлення і розвиток особистості вихованця. Базу цих відносин в технології саморозвитку становить особистісний підхід і педагогіка співробітництва. Це означає гуманізм і демократизм відносин, визнання права кожного вихованця на своєрідність, неповторність, унікальність особистості, прийняття його думки і позиції. Стилі взаємовідносин педагога і вихованців є особливо значущою складовою педагогічного спілкування, бо сприяє успішному засвоєнню знань дітьми та їх особистісному розвитку, або загальмовують ці процеси.

Таким чином творчу співпрацю педагога й вихованця можна охарактеризувати як спільну діяльність в ході освітнього процесу, спрямовану на засвоєння знань, вмінь, практичних навичок дітей та підвищення їх мотивації до навчання й саморозвитку.

Створення ситуації успіху - це одна з умов розвитку обдарованості.

Творча співпраця педагога й вихованця повинна будуватися на ситуації успіху дуже важлива складова у процесі навчання й розвитку.

Ситуація успіху – це ті умови, що може організувати педагог для успішного навчання дітей й досягнення ними радості, успіх – результат цієї діяльності [13].

Алгоритм створення ситуації успіху:

- зняття страху (використання на заняттях «Ефекту навіювання», коли педагог використовує такі фрази: - Ти це зможеш. – Тобі це вдається. На заняттях педагог створює теплу невимушену атмосферу, сприяє доброзичливому довірливому спілкуванню. Адже, позитивний емоційний стан дітей – обов'язкова умова для розвитку їх творчості);
- авансування успішного результату (щоб діти повірили у свій успіх, педагог показує етапи виконання роботи й запевнює у нескладності виконання

завдання. Також застосовуються фрази: «Це зовсім нескладно» або «Не хвилюйтесь, з першого разу не у всіх виходить»);

- прихований інструктаж дитини про способи й форми діяльності (використання схем й таблиць з виконання роботи, обговорення етапів роботи над картиною або виробом, використання матеріалів й інструментів);

- мотивація (показ прикладів найкращій робіт, цікавих відео-фрагментів, мультимедійних презентацій);

- персональна винятковість (на занятті визначається важливість зусиль вихованця фразою: «Саме ти і міг би зробити таку справу»);

- мобілізація активності (використання елементів гри на занятті, щоб залучити неактивних вихованців, проведення конкурсів у гуртку на найкращу роботу);

- висока оцінка деталі (при обговоренні робіт виділяються не помилки, а найкращі фрагменти роботи) [61].

РОЗДІЛ 2

ОРГАНІЗАЦІЯ СУПРОВОДУ ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ

2.1 Напрями роботи з здібними вихованцями

Робота з обдарованими дітьми вимагає належної змістової наповненості занять, зорієнтованості на новизну інформації та різноманітні види пошукової аполітичної, розвиваючої, творчої діяльності. Вона під силу висококваліфікованим, небайдужим педагогам.

Формами роботи можуть бути групові та індивідуальні заняття. Зміст навчальної інформації має доповнюватись науковими відомостями, які можуть одержати в процесі виконання додаткових завдань у той же час, що й інші вихованці, але за рахунок вищого темпу обробки навчальної інформації.

Серед методів навчання обдарованих учнів мають превалювати самостійна робота, пошуковий і дослідницький підходи до засвоєних знань, умінь і навичок. Контроль за їх навчанням повинен стимулювати поглиблене вивчення, систематизацію, класифікацію навчального матеріалу, перенесення знань у нові ситуації, розвиток творчих елементів у їх навчанні. Домашні завдання повинні мати творчий, диференційований характер [27].

У зарубіжній школі найчастіше використовують такі форми навчання обдарованих дітей: прискорене навчання; збагачене навчання; розподіл за потоками, сетами, бендами; створення спеціальних класів і спеціальних шкіл для обдарованих дітей (відокремлене та спеціальне навчання) [24].

Робота з обдарованими дітьми відбувається за спеціальними програмами, які акцентують увагу на певних сильних сторонах особистості (посилюча модель), або на слабких (коригуюча модель), посилюють сильні сторони, щоб компенсувати слабкі (компенсуюча модель) [31].

Щорічно у центрі творчості понад 100 тисяч дітей здобувають позашкільну освіту за 8 напрямками діяльності. Художньо-естетичний напрям позашкільної освіти у центрі представлено такими жанрами: хореографічний, музичний, вокальний, цирковий, образотворчий, театральний, декоративно - ужитковий. Еколого-натуралістичний напрям представляють гуртки акваріумістів та натуралістів.

Науково-технічний напрям представлено гуртками судномоделістів, історичного моделювання, військової мініатюри, інформатики.

Гуманітарний напрям представлено гуртками іноземних мов, країнознавства, народознавства та школами раннього розвитку. У центрі працюють чотири колективи, які мають звання «Зразковий художній». Три колективи, які мають звання «Народний художній колектив».

Дослідницько-експериментальний напрям включає до себе етнографічні, натуралістичні та гурток квітників-аранжувальників.

Фізкультурно-спортивний напрям представлений гуртками футболістів, тайського боксу.

Оздоровчий напрям - це гуртки фітнесу.

Соціально-реабілітаційний напрям – це кулінарний гурток, Центр дитячих соціальних ініціатив, гурток юних ерудитів, Шкільна туристична фірма.

Центр творчості «Образ» проводить велику роботу з організації змістовного дозвілля школярів міста: конкурси, ігрові програми, організація вечорів відпочинку, різних свят, конкурсів тощо.

Вибірку нашого дослідження склали 60 дітей на базі центру творчості «Образ» в період 2021-2022 року, хочемо звернути увагу, що центр творчості функціонував та функціонує у змішаному режимі, групи онлайн та офлайн для дітей які залишились у місті.

2.2 Програма роботи з обдарованими дітьми

Програма психологічного супроводу здібних та обдарованих вихованців центру творчості «Образ».

Актуальність теми.

Для розвитку дитячої творчої обдарованості важливе значення має середовище з відповідним педагогічним та психологічним супроводом. Як показала практика, для створення такого середовища недостатньо лише обізнаності педагогів у наукових теоріях, виникла потреба у створенні організаційних, цілеспрямованих умов для системного розв'язання цієї проблеми.

Психологічною службою центру творчості «Образ» розроблена програма психологічного супроводу обдарованих вихованців.

Програма розрахована на навчальний рік.

- виявлення обдарованих та здібних дітей;
- створення умов для реалізації індивідуальних творчих здібностей дітей;
- різнобічну співпрацю з батьками обдарованих дітей;
- співпрацю «керівник гуртка-практичний психолог» при підборі індивідуальних форм роботи з обдарованими та талановитими дітьми.

Мета програми: максимальний розвиток особистості дитини з високим рівнем здібностей в одній чи декількох сферах з урахуванням її індивідуальних особливостей.

Завдання:

1. забезпечити умови для самореалізації особистості, використовуючи сучасні технології навчання та виховання.
2. спрямувати роботу з батьками на виявлення та розвиток здібностей їхньої дитини.

3. скоординувати роботу керівників гуртків щодо надання кожному вихованцю індивідуальних рекомендації, створення індивідуальних карт супроводу (розвитку) обдарованих та здібних вихованців.

Програму супроводу обдарованих та здібних дітей використовуємо за умови взаємодії, взаєморозуміння, узгодженої діяльності всіх учасників навчально виховного процесу.

Програма здійснюється в 5 етапів:

1. Діагностичний (початковий етап): вересень – жовтень.

- виявлення дітей, які мають здібності до певних видів діяльності; відрізняються нестандартністю мислення та творчим підходом до вирішення проблем;

- етапне спостереження обдарованої дитини у різних видах діяльності ;
- діагностика самооцінки, характеру, темпераменту, здібностей;
- визначення сімейного типу виховання дитини;

2. Формуючий – листопад.

- створення умов для повноцінного інтелектуального, фізичного, духовного розвитку обдарованих дітей;
- творення індивідуальних освітніх маршрутів;
- навчальні міні-заняття, бесіди, консультації з керівниками гуртків та батьками обдарованих дітей.

3. Корекційно – розвивальний: грудень– січень.

- стимулювання вихованців до саморозвитку та самовдосконалення;
- Індивідуальні корекційні заняття , консультації та бесіди;
- Залучення обдарованих дітей до тренінгів саморозвитку;
- Підбір спільно з керівником гуртка додаткового навантаження на дитину у напрямку її обдарованості ;

- Заходи, спрямовані на навчання правильно реагувати на свою оригінальність, неповторність, обдарованість (отримувати від цього насолоду, пишатися);

4. Діагностичний (підсумковий етап) – лютий.

- Моніторинг результативності корекційно-розвивальної роботи з обдарованими гуртківцями та їхніми родинami;

- Вивчення рівня обдарованості (на місці чи прогресує);

Порівняльна діагностика рівня пізнавально- психічних процесів обдарованих дітей.

5. Профілактичний: лютий.

- Надання консультацій батькам, керівникам гуртків, що працюють з обдарованими дітьми щодо їх підтримки і розвитку.

Пріоритетним напрямком роботи психологічної служби у центрі творчості «Образ» є створення системи пошуку та моніторингу розвитку здібних та обдарованих вихованців, розробка рекомендацій зі створення сприятливих умов навчання та виховання.

Соціально-орієнтована модель обдарованого гуртківця центру.

1. Здатність ставити перед собою завдання різного рівня складності та різного терміну досягнення: уміння перетворити мету на практичне завдання; здатність розвивати волюві якості та приймати необхідні зусилля для розв'язання завдань; наявність умінь, бажань, потреби та здатності будувати траєкторію і плани особистого успіху на різний термін.

2. Наявність інноваційних характеристик особистості: відчуття нового; пошук нестандартних рішень; потреба в нових знаннях; бажання глибоко розбиратися в різноманітних процесах, явищах; уміння дивуватися; розвинена допитливість.

3. Креативність, тобто творче сприйняття навколишньої дійсності: потреба у створенні нового; отримання високого задоволення від процесу творчості.

4. Рефлексія та аналітичні здібності: уміння оцінювати обставини; бачення та розуміння своїх переваг і недоліків; уміння проаналізувати ставлення оточуючих до вас і до вашої діяльності.

5. Функціональна грамотність – уміння працювати з інформацією, яка виражена в різних знакових системах: знання та вміння використовувати рідну й іноземну мову (головним вважаючи рівень проникнення в рідну мову, її поняттєву базу, яка певною мірою обумовлює ступінь особистої та професійної діяльності людини); комп'ютерна, валеологічна, етична, естетична, математична, психологічна грамотність; знання властивостей та проявів природних можливостей, уміння їх аналізувати.

6. Комунікативні навички: знання правил спілкування, розуміння їх цінності; терпимість, толерантність у ставленні до людей з різним рівнем розвитку; душевність і доброта у взаємовідносинах із людьми; відповідальність та обов'язковість; визнання та повага права особистості на самостійність і незалежність.

7. Емоційний розвиток особистості (нерозвинена почуттєва сфера, емоційна скутість, сором'язливість збіднюють духовний світ людини): здатність адекватно реагувати на різні зовнішні впливи; емпатійність; почуття відданості, обов'язковості.

8. Залучення до цінностей світової культури: розвинене почуття гордості за висоти, яких досяг людський геній.

2.3 Пошук обдарованих вихованців. (діагностики, тести)

1.Карта інтересів для молодших школярів.

Ця методика у свою чергу, дасть можливість об'єктивніше судити про здібності та характер обдарованості дитини. Проводиться з дітьми молодшого шкільного віку для більш впевненого вибору гуртка.

Щоб отримана інформація була об'єктивна, доцільно провести по даній методиці опит не лише дітей, але й їх батьків. Для цього необхідно заготовити листи відповідей за кількістю учасників. Обстеження можна провести колективно. Інструкції гранично прості і не зажадають великих зусиль для вивчення. Обробити результати можна також протягом короткого часу.

Інструкція для дітей.

У правому верхньому кутку аркуша відповідей запишіть свої ім'я і прізвище. Відповіді на питання поміщайте в клітинках. Відповідь на перше питання поміщайте в клітинці під номером 1, відповідь на друге питання в клітинці під номером 2 і так далі. Всього 35 питань. Якщо те, про що говориться, вам не подобається, оставте знак «-», якщо подобається – «+», якщо дуже подобається, оставте «+ +».

Інструкція для батьків.

На бланку відповідей запишіть свої ім'я і прізвище. Відповіді поміщайте в клітинках, номери яких відповідають номерам питань. Якщо те, про що говориться в питанні не подобається (на ваш погляд) дитині, оставте в клітинці - «-»; якщо подобається – «+»; дуже подобається – «+ +». Якщо з якої-небудь причини вам важко відповісти, залиште дану клітинку незаповненою.

Обробка результатів.

Питання складені відповідно до умовного ділення схильностей дитини на сім сфер:

1. математика і техніка (1-й стовпчик в аркуші відповідей);
2. гуманітарна сфера (2-й стовпчик);
3. художня діяльність;
4. фізкультура і спорт;
5. комунікативних інтересів;
6. природа і природознавство;
7. домашніх обов'язків, працю по самообслуговуванню.

Дана методика, окрім діагностичної функції, допоможе у вирішенні і корекційно-педагогічних завдань, отримані результати можуть бути дуже корисні як опорна схема для подальших спостережень за дитиною. З їх допомогою легко зробити розвиток дитини всебічним і гармонійним.

Обробка результатів.

Порахуйте кількість плюсів і мінусів по вертикалі (плюс і мінус взаємно скорочуються). Домінування там, де більше плюсів. При підведенні підсумків і особливо при формулюванні висновків слід зробити поправку на об'єктивність випробовуваних. Необхідно враховувати також, що в обдарованої дитини інтереси у всіх сферах можуть бути однаково добре виражені, при цьому в ряду дітей може спостерігатися відсутність схильностей до яких-небудь сфер. В такому випадку слід вести мову про який-небудь певний тип спрямованості інтересів дитини.

Дана методика може активізувати роботу з батьками. Підштовхнути їх до вивчення інтересів і схильностей власних дітей, дати їм можливість, принаймні, задуматися над цією складною проблемою. Інтересним буде також зіставлення відповідей дітей та їх батьків. Це дозволить створити об'єктивнішу картину спрямованості інтересів дитини і виявить зони для коректувальної роботи як з дітьми, так і з їх батьками.

Аркуш питань.

1. Чи подобається вирішувати логічні завдання і завдання на кмітливість.
2. Чи подобається слухати або читати самостійно казки, розповіді, повісті.
3. Чи подобається співати, грати на музичних інструментах.
4. Чи подобається займатися фізкультурою.
5. Чи подобається разом з іншими дітьми грати в різні колективні ігри.
6. Чи подобається слухати або читати розповіді про природу.
7. Чи подобається робити що-небудь на кухні (мити посуд, допомагати готувати їжу).
8. Чи подобається грати з технічним конструктором.
9. Чи подобається вивчати іноземну мову, цікавитися і користуватися новими незнайомими словами.
10. Чи подобається самостійно малювати.
11. Чи подобається грати в спортивні, рухливі ігри.
12. Чи подобається керувати іграми.
13. Чи подобається ходити в ліс, на поле, спостерігати за рослинами, тваринами.
14. Чи подобається ходити в магазин за продуктами.
15. Чи подобається слухати або читати книги про техніку (машини космічні кораблі).
16. Чи подобається грати в ігри з відгадуванням слів (назв міст, тварин).
17. Чи подобається самостійно вигадувати історії, казки, розповіді.
18. Чи подобається дотримуватися режиму дня, робити зарядку вранці.
19. Чи подобається розмовляти з новими незнайомими людьми.
20. Чи подобається доглядати акваріум, рослини, домашніх тварин (кішку, собаку та ін.), птиць, допомагати їм, лікувати їх.
21. Чи подобається прибирати за собою книги, зошити, іграшки.
22. Чи подобається конструювати, малювати проекти літаків, кораблів.

23. Чи подобається знайомитися з історією (відвідувати історичні музеї).
24. Чи подобається самостійно без спонуки дорослих займатися різними видами художньої творчості.
25. Чи подобається читати або слухати книги про спорт, дивитися спортивні телепередачі.
26. Чи подобається пояснювати щось іншим дітям або дорослим людям (переконувати, сперечатися, доводити свою думку).
27. Чи подобається доглядати домашні рослини.
28. Чи подобається допомагати дорослим робити прибирання в квартирі (втирати пил, підмітати підлогу .).
29. Чи подобається рахувати самостійно, займатися математикою в школі.
30. Чи подобається знайомитися з суспільними явищами і міжнародними подіями.
31. Чи подобається брати участь в постановці спектаклів.
32. Чи подобається займатися спортом в секціях і гуртках.
33. Чи подобається допомагати іншим людям.
34. Чи подобається працювати в саду, на городі, вирощувати рослини.
35. Чи подобається допомагати і самостійно шити, вишивати, прати.

Карта інтересів дитини

Аркуш відповідей

Дата_____ . Прізвище, ім'я_____

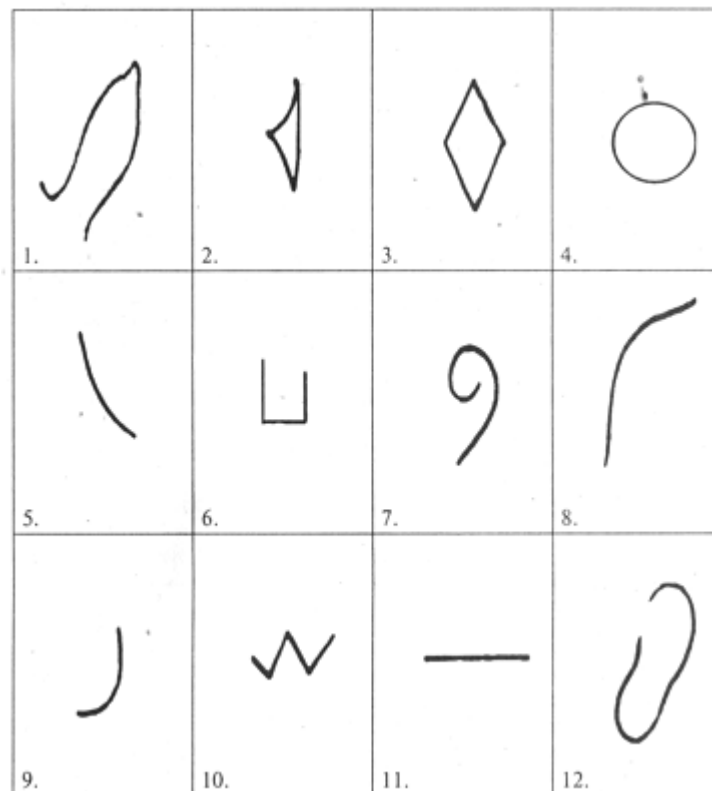
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31	32	33	34	35

Після проведення цієї діагностики дітям та їх батькам стає легше визначитись з вибором напрямку діяльності та гуртка для подальшого відвідування.

2. Тест дивергентного (творчого) мислення.

Інструкція. Пропоновані нижче завдання допоможуть дізнатися, наскільки ви здатні до творчого самовираження за допомогою малюнків. Пропонується 12 малюнків. Працюйте швидко. Постарайтеся намалювати незвичайну картину, яку ніхто інший не зможе придумати. Вам буде дано 20 хвилин (якщо завдання виконують діти початкових класів) або 25 хвилин (для середніх і старших школярів), щоб намалювати ваші малюнки. Працюйте в квадратах один по одному, не стрибайте безладно з одного квадрата на інший. Створюючи картинку, використовуйте лінію або фігуру всередині кожного квадрата, зробіть її частиною вашої картини. Ви можете малювати в кожному місці всередині квадрата в залежності від того, що ви хочете зобразити. Можна використовувати різні кольори, щоб малюнки були цікавими і незвичайними. Після завершення роботи над кожним малюнком подумайте над цікавою назвою і запишіть назву в рядку під картинкою.

Обробка даних

Описувані чотири когнітивних чинники дивергентного мислення тісно корелюють із творчим проявом особистості (правопівкульний, візуальний, синтетичний стиль мислення). У результаті одержуємо п'ять показників:

швидкість (Ш);

гнучкість (Г);

оригінальність (О);

розробленість (Р);

назва (Н).

- 1. Швидкість продуктивність, визначається шляхом підрахунку кількості малюнків, зроблених дитиною, незалежно від їхнього змісту.

Обґрунтування: творчі особистості працюють продуктивно, з цим пов'язана більш розвинута швидкість мислення. Діапазон можливих балів від 1 до 12 (по одному балу за кожен малюнок).

Максимально можливий бал 12.

- 2. Гнучкість число змін категорії малюнка, рахуючи від першого малюнка.

Чотири можливі категорії:

- живе (Ж) людина, обличчя, квіти, дерево, будь-яка рослина, плоди, комаха, риба, птах тощо;

- механічне, предметне (М) - човен, космічний корабель, велосипед, машина, інструмент, іграшка, устаткування, меблі, предмети домашнього побуту, посуд тощо;

- символічне (С) - літера, цифра, назва, герб, прапор, символічне позначення тощо;

- видове, жанрове (В) - місто, шосе, будинок, парк, космос, гори тощо.

Обґрунтування: творчі особистості частіше бажають змінювати що-небудь, замість того, щоб інертно дотримуватися одного шляху або однієї категорії. їхнє мислення не фіксоване, а рухливе. Діапазон можливих балів від 1 до 11 у

залежності від того, скільки разів буде мінятися категорія картинки, не рахуючи першої.

Максимально можливий бал - 11.

- 3. Оригінальність місце розташування (зовні відносно стимульної фігури), де виконується малюнок.

Кожен квадрат містить стимульну лінію або фігуру, що служитиме обмеженням для менш творчих людей. Найбільш оригінальні ті, хто малює усередині і зовні стимульної фігури.

Обґрунтування: Менш креативні особистості звичайно ігнорують замкнуту фігуру стимул і малюнок за її межами, тобто малюнок буде тільки зовні. Більш креативні люди працюватимуть усередині закритої частини. Високо креативні люди синтезуватимуть, поєднуюватимуть, і їх не буде стримувати ніякий замкнутий контур, тобто малюнок буде як зовні, так і усередині стимульної фігури.

- 1 бал - малюють тільки зовні.
- 2 бали - малюють тільки усередині.
- 3 бали - малюють як зовні, так і усередині.

Загальний бал по оригінальності дорівнює сумі балів за цим фактором у всіх малюнках.

Максимально можливий бал - 36.

- 4. Розробленість - симетрія - асиметрія, де розташовані деталі, що роблять малюнок асиметричним.

- 0 балів - симетричний внутрішній і зовнішній простір.
- 1 бал - асиметрична поза замкнутим контуром.
- 2 бали - асиметрично всередині замкнутого контуру.
- 3 бали - асиметрично цілком: різні зовнішні деталі по обидва боки контуру й асиметричне зображення усередині контуру.

Загальний бал по розробленості - сума балів за фактором розробленості по всіх малюнках.

Максимально можливий сумарний бал - 36.

- 5. Назва - багатство словникового запасу (кількість слів, використаних у назві) і здатність до образної передачі суті зображеного на малюнках (прямий опис або прихований зміст, підтекст).

- 0 балів - назва не дана.

- 1 бал - назва, що складається з одного слова без визначення.

- 2 бали - словосполучення, кілька слів, що відбивають те, що намальовано на картинці.

- 3 бали - образна назва, що виражає більше, ніж показано на картинці, тобто прихований зміст.

Загальний бал за назву дорівнюватиме сумі балів за цим фактором, отриманих за кожен малюнок.

Максимально можливий сумарний бал - 36.

Максимально можливий загальний сумарний показник за весь тест - 131.

ВИСНОВКИ

Таким чином, одним з найважливіших компонентів, що сприяють створенню і підтримці на високому рівні науково-технічного, політичного, культурного й управлінського потенціалу, є налагоджена система пошуку і навчання обдарованих індивідуумів. Формування інтелектуальної еліти, яка, власне кажучи, задає темп розвитку науки, техніки, економіки, культури, визначає ефективність цього

Увага до обдарованої дитини не повинна вичерпуватися лише періодом її навчання. Досвід показує, що значні труднощі обдаровані люди переживають і в періоді професійного самовизначення, і надалі, у самому процесі творчості. Іншими словами, таланту потрібна постійна турбота всього суспільства.

Отже найважливішими принципами, що забезпечують методологічну надійність умов розвитку обдарованості, є чинники їх народності та природо відповідності. Суб'єктна теорія, суб'єктний підхід щодо вивчення творчості, здібностей, обдарованості таїть у собі ще багато нез'ясованого. Потребують свого розкриття різні за своїм характером зв'язки між неусвідомлюваною та усвідомлюваною інформацією про власне "Я", специфіка суб'єктної детермінації мотивів творчості на різних вікових етапах, а також висвітлення методологічних концепцій тих авторів, які внесли свій вклад у розкриття закономірностей розвитку людської психіки і разом з цим поглибили уявлення про первісні джерела детермінації розвитку здібностей.

Гармонія здібностей і діяльності людини досягається за умови, по-перше, свободи вибору діяльності, по-друге, вибору діяльності відповідно з покликанням.

У інтелектуально обдарованих вихованців пізнавальна потреба спрямована на досягнення результату, а у творчо обдарованих - на сам процес пізнання.

Позитивних результатів у роботі можна досягти лише тоді, коли буде створено умови для реалізації творчого потенціалу кожної дитини. Важливо допомогти дитині пізнати себе, свої здібності, нахили, допомогти їй накреслити індивідуальну програму свого розвитку на більш чи менш віддалену перспективу з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей. Велике значення у вирішенні цього питання набуває *індивідуальна робота з обдарованими*. Саме для цього існують у навчальній програмі індивідуальні години для роботи з солістами у вокальних та хореографічних колективах, у образотворчих студіях, у гуртках декоративно прикладної творчості. Для досягнення більшого результату необхідно проводити щорічні конкурси всередині творчих колективів на кращого виконавця саме сольних або дуетних номерів, на кращу творчу роботу у різних техніках.

Максимальне розкриття творчих здібностей обдарованих вихованців, набуті впродовж творчого розвитку під час профільного навчання практичні компетенції дають можливість дітям формувати достатній професійний та соціальний досвід, здійснювати свідомий вибір подальшого життєвого розвитку. В більшості випадків діти обирають напрямок професійної освіти за профілем навчання у гуртках, як приклад: 5 педагогів закладу – вихованці центру, 20 випускників останніх трьох років досягли значних успіхів в обраній професії. (Додаток 3,4)

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонова О.Є. Психолого-педагогічний супровід обдарованої дитини як реалізація особистісно орієнтованого підходу // Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід : монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. С. 316-345.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: у 3 кн. Кн. 1. Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь, 2003. 280 с.
3. Бех І.Д. Виховання особистості: Особистісно орієнтований підхід. Київ: Либідь, 2003 р. 280 с.
4. Бухлова Н. Обдарована дитина. Психолого – педагогічний супровід / упоряд. Ж.Сташко. Київ: Шкільний світ, 2013. 104 с.
5. Вербицький В.В. Теоретико-методологічні засади формування практичного розуму цілеспрямованого учня / Теоретико-методологічні основи виховання творчої особистості учнів в умовах позашкільних навчальних закладів : зб. матеріалів наук.-практ. конф. / Кол. авт. Київ: 2006. С. 35-42.
6. Виготський Л. С. Проблема віку. Питання дитячої психології. Харків, 1997.
7. Волобуєва Т. Б. Розвиток творчої компетентності школярів. Управління школою. Харків. 2005
8. Воронцова Е. Обдарованість: діагностика та система роботи зі здібними дітьми // Психолог. 2006. № 25 - 28. С. 15 – 45.
9. Гильбух Ю.З. Темперамент й пізнавальні здібності школяра. (Психологія, діагностика, педагогіка). Київ: Інститут психології АПН України, 1993. 214 с.
10. Гильбух Ю.З. Киричук О.В. Шкільний клас: як ізнавати й виховувати його душу. Київ: Між від.наук.-практ.центр “Психолого діагностика і диференційоване навчання”, 1994. 208.

11. Гільбух Ю.З. Розумово обдарована дитина. Київ, 1993. 77 с.
12. Гільбух Ю.З., Коробко С.Л. Кондратенко Л.О. Готовність дитини до школи / За ред. Максименка, О.Плавник. Київ: Гавник, 2004.
13. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1987. 373 с.
14. Деякі питання психологічного супроводу навально-виховного процесу. /Методичні рекомендації. Івано-Франківськ 2003.
15. Документація психолога / (упор. Т.Гончаренко). Київ: Редакції загальноосвітніх газет, 2003. 120 с. (Бібліотека „Шкільного світу”).
16. Жигайло О.О. «Психолого-педагогічні особливості формування креативного мислення молодших школярів» УДК 372.013.4:159.9, Проблеми сучасної психології 2011, випуск 12, ст 393-406;
17. Життєві кризи особистості / за ред. В. М. Донія. Київ: ІЗМН, 1998.
18. Закон України „Про позашкільну освіту” // Освіта України. 2000. № 31.
19. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : наук.-метод. посіб. Київ: МАУП, 2000. 310 с.
20. Інтелектуальні, мовні, комунікативні здібності: Збірник. Київ: МІКРОС, 2003.
21. Калошин В. І. Пошукова активність – основа творчості. Обдарована дитина. 2001. № 2.
22. Каталог статей. «Формування творчої активності вихованців гуртка в умовах позашкільного навчального закладу». Автор: Калугіна Ірина Миколаївна, методист ЦНТТУМ
23. Ковбасенко Л. І. Організаційно-педагогічні основи діяльності сучасного позашкільного навчального закладу: методичний посібник. Київ, 2000. 53 с.

24. Костюк Г.С. Навчально-виховний процес і психологічний розвиток особистості. Журнал «Позакласний час» №10, 2010
25. Маценко В. Ф. Психолія пізнавальних процесів. Київ: Главнік, 2008.
26. Мелентьев О.Б. Теорія і методика позашкільної освіти. Умань: „АЛМІІ», 2013. 182 с.
27. Момот Л.Л. Проблемно-пошукові методи навчання в школі. Київ, 1985. 63 с.
28. Науково-методичні засади діяльності психологічної служби / за ред. В. Г. Панка, І. І. Цушка / Навч.-метод. посібник у 2 т. Київ: Ніка-Центр, 2005.
29. Національна програма виховання дітей та учнівської молоді в Україні / Наумов Б. М. // Освіта України. 2004. № 94. С.6 – 10.
30. Новий тлумачний словник української мови. Т. 4. Київ: АКОНІТ, 1999. 684 с.
31. Обдарована дитина. Науково-практичний освітньо-популярний журнал. Київ: "Социс", № 1. 2003, № 2, 3.2006, №№ 1, 3, 5, 8. 2008.
32. Оптимізація виховного потенціалу позашкільного навчального закладу: колективна монографія / Вербицький В.В., Литовченко О.В., Ковбасенко Л.І. та ін.; за ред. О.В. Литовченко. Київ: Педагогічна думка, 2012. 192 с.
33. Оптимізація виховного потенціалу позашкільного навчального закладу: колективна монографія / Вербицький В.В., Литовченко О.В., Ковбасенко Л.І. та ін.; за ред. О.В. Литовченко. Київ: Педагогічна думка, 2012.
34. Організація роботи з батьками. Тернопіль, Астон 2008
35. Педагогічна діагностика ціннісних орієнтацій молоді в процесі її соціального і професійного становлення / Терещук Г.В. // Педагогіка і психологія. 1996.-№3. С.119-124.
36. Позашкільна освіта в Україні: навч. посіб. /За ред. О.В. Биковської. Київ: ІВЦ АЛКОН, 2006. 224с.

37. Позашкільна педагогіка: пошук і проблеми. /Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. Київ, 20-24 вересня 2004 р.: Тези доповідей та виступів /Ред. кол.: С.В. Кириленко (керівник) та ін. Київ: ІСДО, 1995. 264 с.

38. Порівняльна педагогіка: Навчальний посібник. / А. А. Сбруєва. Суми: Університетська книга. 2004. 320 с.

39. Програми для позашкільних і загальноосвітніх навчальних закладів: Художньо-естетичний напрям / О.В. Биковська, І.О. Василянська, О.О. Волкова та ін. Київ: Грамота, 2008. Вип.. 1. 100с

40. Психологічна підтримка творчості учня / Упор. О. Главник, В. Зоц. Київ: Редакція загальноосвітніх газет, 2003. 128 с

41. Розвиток творчих здібностей дітей та учнівської молоді в креативному позашкільному навчально- виховному мікросоціумі. З досвіду роботи Сумського обласного центру позашкільної освіти та роботи з талановитою молоддю / Бондар Л.М., Перепелиця Н.В., Сидоренко Н.Ю. за ред. Л.В. Тихенко. Суми : Нота-бене , 2008 р. 68 с.

42. Русова С. Позашкільна освіта. Засоби її переведення. Київ: Дзвін. 1918. 88 с.

43. Савченко О.Я. Розвивай свої здібності. Навчально-методичний посібник для молодших школярів. Київ: Освіта, 1998 р.

44. Сидоренко Н.Ю. Організація роботи психологічної служби позашкільного навчального закладу як елементу соціумного угруповання // Формування та розвиток творчих здібностей дітей та учнівської молоді в креативному освітньому соціумі : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. 17-18 вересня 2008 року. / МОН України та ін. Суми: ВАТ «Сумська обласна друкарня», 2008. С. 271-276.

45. Сидоренко Н.Ю. Психологічний супровід відпочинку дітей // Позашкілля. 2008. № 4. С. 13-14.

46. Сидоренко Н.Ю. Формування мотивації на здоровий спосіб життя у вихованців позашкільних навчальних закладів: психологічні аспекти. // Позашкільна освіта: стратегії, інновації, практика: зб. матеріалів міжнар. наук.-практ. конф, 21-23 травня 2009 р. / Міністерство освіти і науки України, Національний еколого-натуралістичний центр та ін. Суми: ПП Рудень С.І. 2009.

47. Сиротенко А.И. Громадянське виховання учнівської молоді у позашкільній роботі / Теоретико- методичні основи виховання творчої особистості в умовах позашкільних навчальних закладів: зб. матер. наук.-практ. конф. / Кол. авт. Київ: 2006. С. 4-8.

48. Скрипченко О. В. Вікова та педагогічна психологія. Київ, 2001.

49. Сорока Г. І. Сучасні виховні системи та технології. Харків, 2002. 128 с.

50. Соціальна педагогіка / за ред. А. Й. Капської. Київ: Центр навчальної літератури, 2003. 256 с.

51. Сухомлинський В.О. Вибрані твори : у 5-ти т. Київ: Рад. Школа. 1976-1977. Т. 4. С. 40; 402.

52. Сущенко Т. І. Позашкільна педагогіка : навч. посіб.. Київ: ІСДО, 1996. - 144 с.

53. Тихенко Л.В., Ніколаєнко С.І. Розвиток творчих здібностей учнівської молоді в освітньо-виховній системі "Мала академія наук України": навч.-метод. посібн. / Л.В. Тихенко, С.І. Ніколаєнко. Суми: Університетська книга, 2007. 120с.

54. Тихенко Л.В., Бондар Л.М. Формування і розвиток позашкільного навчально-виховного мікросоціуму: практичний аспект / Формування та розвиток творчих здібностей дітей та учнівської молоді в креативному освітньому соціумі: зб. матер. Всеукр. наук.-практ. конф. Суми: Університетська книга. 2008. С. 78-84.

55. Тихенко Л.В., Брацихін В.М. Болонський процес і розвиток творчих здібностей учнів в МАН / Тези доповідей науково-технічної конференції викладачів, співробітників, аспірантів і студентів фізико- технічного факультету. / Кол. авт. Суми : Сум ДУ. 2007. С. 214-216.

56. Тихенко Л.В., Сидоренко Н.Ю. Навчання основам здорового способу життя – важлива умова формування та розвитку творчих здібностей вихованців позашкільних навчальних закладів // Формування та розвиток творчих здібностей дітей та учнівської молоді в креативному освітньому соціумі : зб. матеріалів Всеукр. наук.-практ. конф. 17-18 вересня 2008 року. / МОН України та ін. Суми: ВАТ «Сумська обласна друкарня», 2008. С. 21-26.

57. Туріщева Л.В. Вивчення особистості школяра і педагога / Л.В. Туріщева, О.В. Гончаренко. Харків: Вид. група «Основа», 2007. 144 с.

58. Туріщева Л.В. Особливості роботи з обдарованими дітьми. Харків: Видавнича група «Основа», 2008. 122 с.

59. Туріщева Л.В. Робота шкільного психолога з батьками. Навчально-методичний посібник для вчителя. Харків: Вид. група «Основа», 2009. 128 с.

60. Формування у вихованців позашкільних навчальних закладів базових компетентностей : монографія / В. В. Вербицький, Л. М. Бондар, А. Е. Бойко, А. В. Корнієнко, Т. М. Кречотіна, О. В. Литовченко, О. П. Липецький, О. І. Любич, В. Л. Маринич, В. В. Мачуський, Н. В. Перепелиця, О. В. Просіна, Г. П. Пустовіт, Н. Ю. Сидоренко, Л. В. Тихенко. ; за ред. В. В. Мачуського. Харків : «Друкарня Мадрид», 2015. 330 с.

61. Цвірова Т.Д., «Розвиток дитячої творчості в умовах позашкільного закладу: сторінки історії та сучасність» УДК 374.015.31-053.5, ст 1-16

62. Яленицький В.М. Психологія життєтворчої активності особистості. Рівне: РДГУ, 2006. 360 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

ЦЕНТР ДИТЯЧОЇ ТА ЮНАЦЬКОЇ ТВОРЧОСТІ

ІНДИВІДУАЛЬНИЙ ОСВІТНІЙ МАРШРУТ

Кравченко Тетяна Іванівна

**вихованця зразкового ансамблю
спортивного бального танцю**

м. Запоріжжя 2021

ПАСПОРТ ТВОРЧО ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ

Прізвище, ім'я, по батькові **Кравченко Тетяна Іванівна**

Дата народження **16.01.2010**

Домашня адреса, телефон **м. Запоріжжя**

Місце навчання _____

Назва гуртка: **Ансамбль спортивного бального танцю «Образ», зразковий художній колектив**

Номінація (сфера обдарованості): **музичний талант, артистичний талант, здібності до спорту - творча**

Рік вступу до гуртка **2016**

Прізвище, ім'я, по-батькові керівника

Батьки:

Мати: _____

Батько: _____

Стан здоров'я: **основна група фізпідготовки**

Відомості про особисті досягнення вихованця – участь у фестивалях змаганнях, , конкурсах

Рік	Назва заходу	Рівень (обл., всеукраїнський, міжнародний)	Результат (місце)
2010	Відкритий чемпіонат Запоріжжя	всеукраїнський	I місце
	Inter Cup – 2019	всеукраїнський	I місце
	Кубок Запоріжжя	всеукраїнський	II місце
	Kyiv-Open – 2019	міжнародний	I місце
2011	Запоріжжя – 2020	всеукраїнський	I місце
	Leader Cup – 2020	всеукраїнський	II місце
2012	Класік – 2021	всеукраїнський	I місце
	Судак – 2021	міжнародний	I місце
	Dnpr-Cup – 2021	міжнародний	I місце
	Кубок Харківського міського Голови	міжнародний	I місце
	Kyiv Open – 2018	міжнародний	II місце

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПОРТРЕТ

Кравченко Тетяна Іванівна

Психофізіологічний аспект: (фізичний розвиток; здоров'я; тип нервової системи; рухомість нервових процесів; загальний розумовий розвиток).

Пізнавальний аспект: (інтелектуальне сприйняття; концентрація уваги; самостійність мислення; інтелектуально-творчі якості мислення; креативність).

Мотиваційний аспект: (потреба в самоактуалізації; необхідність у творчості; інтелектуальна необхідність; пізнавальна спрямованість; мотив досягнення; потреба в лідерстві).

Аспект стосунків: (спеціальні здібності; незалежність особистості; вольові якості; комунікативні якості; організаційні якості; якості вихованості).

Взаємодія у сім'ї, матеріально-побутові умови.

Додаток Б

Тренінгові заняття для батьків щодо розвитку творчих здібностей дітей

Мета: усвідомити і допомогти дитині розкрити потенціал.

Завдання:

- пізнати себе і прийняти інших з позиції творчої особистості;
- прийняти себе і інших як неповторної особистості;
- прийняття цінностей поглядів інших;
- допомогти формувати партнерські позиції у творчій діяльності.

Заняття 1.

Мета: знайомство учасників один з одним, створення сприятливої емоційної атмосфери, схвалення і довіри у спілкуванні.

Хід заняття:

Вправа 1. «Само презентація – знайомство» (10 хв.)

Тренер вітає учасників. Кожен заповнює листок з міні-анкетой. Потім тренер представляє по черзі кожен відповідь одного з учасників, а інші члени групи визначають, про кого мова, знайомлячись таки чином з іншими.

Вправа 2. Прийняття правил групи (5 хв.)

Щоб робота наша була успішною, нам необхідно прийняти правила роботи.

- a. точно використовувати час;
- b. розуміти іншого;
- c. висловлювати власну думку;
- d. ухвалювати думку іншого;
- e. не критикувати;
- f. одержувати інформацію сам і не заважати одержувати її іншим;
- g. бути пунктуальним;
- h. діяти за принципом «тут і зараз»;
- i. користуватися «правилом руки».

Вправа 3. «Книга очікування» (3 хв.)

На листочках напишіть чого ви очікуєте від нашої зустрічі і прикріпіть на дереві очікувань.

Вправа 4. Міні-лекція «Обдарована дитина в сім'ї» (10 хв.)

Проблема дитячої обдарованості в усі часи викликала великий інтерес у суспільстві. Зацікавленість урядовців, фахівців, батьків зрозуміла – йдеться не лише про долі окремих особистостей, а й про майбутнє країни, всього світу. Адже саме талановиті, обдаровані, здатні до творчості люди створюють нові теорії та нові технології, пропонують нові шляхи розвитку, рятують нас у кризових ситуаціях.

Поняття «здібності», «обдарованість», «талант», «геніальність» є категоріями психології. Розглядаючи їх з наукової точки зору, фахівці відзначають, що кожному поняттю, попри схожість, притаманна певна термінологічна специфіка.

Часто при спілкуванні можна почути слова «талановитий», «обдарований учень», що вживають як синоніми. Ці поняття не слід ототожнювати.

Обдарованість – це сукупність здібностей, які дозволяють індивіду досягти вагомих результатів в одному або декількох видах діяльності й давати суспільству користь. Це якість формується і проявляється в діяльності.

Талановитий – це той, хто має дуже високий ступінь здібностей до якої-небудь спеціальної діяльності (музичної, художньої, літературної, технічної, спортивної), причому ці здібності вже значною мірою встигли реалізуватися в конкретних суспільнознавчих процесах. У цей термін вкладаються ще дві ознаки: наявність виявленого творчого елемента і домінування природжених якостей.

Виховувати обдаровану дитину нелегко, але приємно. Відвідуйте зі своєю дитиною музичні заняття, спектаклі, кіно, крамниці, гуляйте разом. Не ведіть

З нею «дитячих» розмов, спілкуйтеся на рівних. Читайте їй більше книг, грайтеся в слова. Звичайна прогулянка, похід в магазин цілком підходять для словесних вправ. Стимулюйте природну зацікавленість й енергію вашої дитини,

серйозно відповідайте на її запитання, розвивайте здатність до узагальнення. Попросіть дитину коротко переказати сюжет фільму, сформулювати тему вистави, прочитаної книги. Хай ваша дитина більше говорить про свої почуття, висловлює свою думку з того чи іншого питання. Навчайте дитину відстоювати свою думку.

Обдарованій дитині необхідне інтелектуальне середовище ,тому знайдіть інших дітей і дорослих, з якими вона могла б обговорювати цікаві питання.

Обдаровані діти здатні до абстрактного мислення і мають виняткову здатність робити свої самостійні висновки, вони кмітливі, а їхні інтереси виходять за межі того, що цікавить їхніх ровесників. Найчастіше вони прагнуть до спілкування з батьками, з інтелектуально розвиненішими ровесникам чи зі старшими за віком дітьми.

Отже, характерними особливостями обдарованих дітей є висока пізнавальна активність і розвинутий інтелект, що виходять за межі вікових особливостей; багата фантазія, винахідливість, емоційна безпосередність, розвинуте почуття гумору, гостра реакція на несправедливість; їм властивий високий енергетичний рівень, чітка моторна координація, фізична стабільність.

Вправа 5. «Мікрофон» (10 хв.)

Тренер записує відповіді батьків:

- що таке обдарованість?
- хто така обдарована дитина?

Вправа 6. Ділова гра «Умови для розвитку обдарованості у сім'ї». (30 хв.)

Група ділиться на дві групи і отримує завдання: які потрібні умови розвитку для обдарованої дитини в сім'ї? Групи отримують аркуші паперу, фломастери. Це може бути схематичний чи тезовий проект підтримки обдарованої дитини в сім'ї . Представник від групи презентує проект.

Вправа 7. «Книга очікування» (5хв.)

Причепіть ваші листочки, які ви заповнювали на початку заняття на дерево, якщо ваші очікування збулися – то на гілки, якщо ні – вниз на траву.

Вправа 8. Підсумок

Підбиваючи підсумки нашої зустрічі, мені б хотілося знати вашу думку, для цього напишіть свої зауваження, коментарі й помістіть їх у відповідний конверт («зайве», «цікаве», «зауваження»).

Заняття 2.

Мета: розвиток особистісних рис, які сприятимуть розвиткові творчої особистості власної дитини, розвиток мислення, уваги, пам'яті та спостережливості.

Хід заняття:

Вправа 1. «Побажання» (5 хв.)

Всі учасники стають в коло і передають повітряну кульку з побажаннями.

Вправа 2. Повторення правил групи (3 хв.)

Вправа 3. Тест «Який ваш творчий потенціал?»

Виберіть один із запропонованих варіантів відповідей.

1. чи вважаєте ви, що світ навколо вас можна змінити на краще?

а) так; б)ні.

2. чи думаєте ви, що самі зможете брати участь у значних змінах навколишнього світу?

а) так, у більшості випадків; б)ні; в)так, у деякій мірі.

3. чи вважаєте ви, що деякі ваші ідеї принесли б значний прогрес у тій сфері діяльності, де ви працюєте?

А) так; б) так, за сприятливих умов; в)лише в деякій мірі.

4. чи вважаєте ви, що в майбутньому будете відігравати значно більшу роль і зможете щось принципова змінити?

А) так, напевно; б) це малоймовірно; в)можливо.

5. коли вирішуєте щось зробити, чи думаєте ви, що здійснили своє починання?

А) так; б)часто думаєте, що не зможете; в) так, часто.

6. чи виникає у вас бажання розпочати справу, якої абсолютно не знаєте?

А) так, невідоме мене цікавить; б) невідоме мене не цікавить; в) усе залежить від суті цієї справи.

7. вам доводиться займатися невідомою справою. Чи виникає у вас бажання досягти в ній досконалості?

А) так; б) задовольняйтесь тим, чого встигли досягти; в) так, але тільки якщо вам це подобається.

8. Якщо справа, яку ви не знаєте, вам подобається, чи бажаєте ви знати про неї все?

А) так; б) ні, ви бажаєте навчитися лише основному; в) ні, ви бажаєте задовольнити лише свою цікавість.

9. Якщо вам не вдалося щось зробити, то:

а) Якийсь час наполягаєте на своєму, наперекір здоровому глузду; б) покинете цю справу, оскільки ви розумієте, що вона нереальна; в) продовжуєте справу, навіть коли стає зрозуміло, що це неможливо.

10. На вашу думку, професію треба вибирати, виходячи зі:

а) своїх можливостей, майбутніх перспектив для себе; б) стабільності, значимості, важливості професії, потреб у ній; в) переваг, які вона забезпечить.

11. Подорожуючи, могли б ви легко орієнтуватися на маршруті, по якому уже пройшли?

А) так; б) ні, боїтесь збитися із дороги; в) так, але тільки так, де місцевість вам сподобалась і запам'яталась.

12. Одразу після якоїсь бесіди чи зможете ви згадати все, про що говорилося?

А) так, без труднощів; б) усього згадати не зможете; в) запам'ятовуєте лише те, що вас цікавить.

13. Коли ви чуєте якесь незнайоме слово незнайомою мовою, то можете повторити його по складах, без помилок, навіть не знаючи його значення?

А) так, без труднощів; б) так, якщо це слово легко запам'ятати; в) зможете повторити, але не зовсім правильно.

14. У вільний час ви частіше за все:

а) залишайтесь наодинці подумати; б) знаходитесь у компанії; в) вам байдуже, будете ви в компанії чи наодинці.

15. Ви займаєтесь якоюсь справою, вирішуєте її закінчити лише тоді, як:

а) справа закінчена і здається вам виконано гарно; б) ви більш-менш задоволені; в) вам ще не все вдалось зробити.

16. Коли ви наодинці:

а) любляете мріяти про якісь, можливо навіть абстрактні, речі; б) за будь-яку ціну намагаєтесь знайти собі конкретне заняття; в) іноді мрієте про речі, пов'язані з вашою роботою.

17. Якщо вас захоплює якась ідея, ви будете думати про неї:

а) незалежно від того, де і з ким ви знаходитесь; б) ви можете робити це лише наодинці; в) тільки там, де не дуже шумно.

18. Коли ви відстоюєте якусь ідею:

а) можете відмовитись від неї, якщо почуєте переконливі аргументи ваших опонентів; б) залишитесь при своїй думці, які б аргументи ви не вислухали; в) зміните думку, якщо опір буде занадто сильним.

Трактування результатів тесту: Підрахуйте бали, які ви набрали, таким чином: За відповідь «а» - 3 бали; за відповідь «б» - 1 бал; за відповідь «в» - 2 бали. Питання 1,6,7,8 визначають межу вашої допитливості; питання 2,3,4,5 – віру в себе; питання 9 і 15 – постійність; питання 10 – амбіційність; питання 12 і 13 – слухову пам'ять; питання 11 – зорову пам'ять; питання 14 – ваше прагнення бути незалежним; питання 16,17 – уміння абстрагувати; питання 18- ступінь зосередженості. Ці здібності і становлять основні якості творчого потенціалу.

23 і менше балів. Ваш творчий потенціал, нажаль, невеликий. Можливо, ви недооцінили себе, свої здібності. Відсутність віри у свої сили може призвести вас

до думки, що ви взагалі не спроможні до творчості. Не думайте про це і таким чином вирішите проблему.

Від 24 до 48 балів. У вас цілком нормальний творчий потенціал. Ви володієте тими якостями, які дозволяють вам творити, але у вас є і проблеми, які гальмують процес творчості. У будь-якому разі ваш творчий потенціал дозволяє вам творчо проявити себе, якщо ви, звичайно, цього забажаєте.

49 і більше балів. У вас значний творчий потенціал, який надає вам багатий вибір можливостей. Якщо ви на далі зможете застосувати ваші здібності, то вам доступні будь-які різноманітні форми творчості.

Вправа 4. «Метод рими» (5хв.)

- Відомо, що вірші легше запам'ятати ніж прозу, тому для кращого запам'ятовування можна придумати риму. Для того як правильно поводитися на уроках, запам'ятайте віршик:

На уроках треба знати:

Якщо хочеш щось спитати –

Треба руку підіймати,

Із сусідом не розмовляти.

Складіть вірш зі словами: «читати», «писати», «школа», «зима», «діти», «санчата».

Вправа 5. «Метод групування» (5 хв.)

- Можна легко запам'ятати щось, якщо об'єднати це у групи. Наприклад: шкарпетки, футболка, светр, спідниця – це одяг. Партя, зошити, книжки, портфелі це клас. Запам'ятайте слова, використовуючи метод групування: чайник, стіл, чашка, штани, туфлі, каструля, стілець, сковорідка, шафа, тумба, сукня, піджак. Але цей метод підходить не завжди.

Вправа 6. «Ознаки» (10хв.)

Група ділиться на три групи, тренер називає дві ознаки: інструмент з кільцем. Завдання кожної команди придумати якнайбільше предметів, що одночасно мають ці ознаки.

Вправа 7. «Встигни прочитати» (5 хв.)

Один учасник пише на класній дошці речення з п'яти-семи слів. Інший учень слідом за ним витирає написане, решта повинні запам'ятати що було написано.

Вправа 8. «За п'ять хвилин дізнаєшся чимало» (15 хв.)

- Не завжди правильно розраховується час, тому ця вправа дає можливість розвивати орієнтуватись в часі. Гра дає дітям уявлення про те, що за короткий час можна дізнатися чимало. Перед учасниками стоїть годинник, заготовлені невеликі оповідання, рівно п'ять хвилин читається текст, далі один з учасників розповідає найбільш істотне що він дізнався за цей строк. Інші його доповнюють. Останнім промовцем вважається той, який зумів доповнити сказане всіма.

Вправа 9. Рефлексія «Прогноз погоди» (15 хв.)

Подумайте, які відчуття у вас викликала наша зустріч? Який настрій? Що ви відчували після наших зустрічей? Ви зможете показати, що у вас «погана погода» або штормове попередження, а можливо для вас « сонце світить щосили». Відобразіть свої враження на папері.

Заняття 3.

Мета: сприяти усвідомленню учасників, важливості відповідального ставлення до батьківства, проаналізувати стилі батьківської поведінки стосовно дітей та їх вплив на процес формування особистості дитини; визначити основні засади усвідомленого батьківства.

Вправа 1. Привітання «Струм по колу». (5 хв.)

Вправа 2. Повторення правил групи (5 хв.)

Вправа 3. «Легідне ім'я» (10хв.)

Пригадайте як до вас звертаються вдома, як до вас зверталися в дитинстві? Ми будемо кидати м'яч. Той, хто його отримає, назве свої лагідні імена; головне – запам'ятати хто кому кидав м'яч . коли всі назвуть свої імена, м'яч піде зворотнім шляхом. Треба намагатися не переплутати і кидати м'яч тому, хто першого разу кинув вам, а також назвати його лагідне ім'я.

Вправа 4. «Образ щасливої дитини» (20 хв.)

Учасники об'єднуються в три групи «Казкові герої» (імена героям дають учасники). Використовуючи аркуші паперу, ватман, журнал, газета, створюють колаж «образ щасливої дитини» і готують коментар результату роботи для презентації.

Вправа 5. «Керована дискусія» (15 хв.)

Учасникам пропонується підвестися і зібратися в центрі кімнати. Зачитується твердження, стосовно яких необхідно висловити власну точку зору. Якщо вони погоджуються запропонованим твердженням, повинні перейти в куток до таблички «погоджуюсь». Якщо учасники не поділяють висунутої думки на обговорення, то переходять у куток з табличкою «не погоджуюсь». Кожен з учасників може аргументувати свою позицію.

Вправа 6. «Коло зворотного зв'язку»

Ведучий пропонує учасникам висловити свої думки з таких тем:

- Що найбільше сподобалося?
- Яка тема була особливо актуальною і цікавою?
- Чи потрібні на ваш погляд такі зустрічі?
- Над чим ще на ваш погляд потрібно працювати?

Вправа 7. «Поради на закріплення»

1. Дитина – це не експериментальний майданчик для психолого-методичних новацій та апробації, це не іграшка і не втіха, не помічник на старість.

2. Даруйте дитині батьківську любов, повагу, створіть умови для розвитку, дайте можливість їй жити власним життям. Не задовольняйте власні емоції за рахунок дітей.

3. Допомагайте, але не заважайте їм самим робити свій вибір.

4. Виховуйте дитину як рівну собі, тоді вона буде відстоювати власну думку, поважати інших, буде вільною, талановитою особистістю.

5. Спілкуйтесь частіше з дітьми, намагайтеся бути в курсі їх справ, підтримуйте їх у будь-якій ситуації, пояснюйте існування різних точок зору.

6. Підтримуйте родинні стосунки, влаштовуйте сімейні свята, ігри.

7. Виховуйте дитину в гармонії з природою.

8. Дайте можливість дитині спробувати себе в різних напрямках творчої діяльності, не дозволяйте кидати розпочату справу, доки не отримаєте перших результатів, щоб зробити певні висновки.

9. Спонукайте до праці, примушуйте виконувати певну роботу, навіть коли за рахунок свого часу.

10. Радійте успіхам ваших дітей.

11. Виражайте свою любов до дітей так, щоб вони її відчували.

12. Пам'ятайте, що любов – це і турбота про інших.

13. Пам'ятайте, що проблеми дитини, це проблеми батьків і починати щось змінювати треба спочатку з себе.

Поради батькам, які бажають розвивати здібності своїх дітей

1. Не стримуйте розкриття потенціальних можливостей психіки.

2. Уникайте однобокості у навчанні та вихованні.

3. Не позбавляйте дитину ігор, забав, казок, створювати умови для виходу дитячої енергії, рухомості, емоційності.

4. Допомагайте дитині в задоволенні основних людських потреб (почуття безпеки, кохання, поваги до себе та оточуючих), оскільки людина, енергія якої

прихована загальними проблемами, найменш спроможна досягти висот самовираження.

5. Залишайте дитину на самоті й дозволяйте займатися своїми справами. Пам'ятайте, якщо ви хочете добра своїй дитині, навчіть її обходитися без вад.

6. Підтримуйте здібності дитини до творчості й проявляйте співчуття до невдач. Уникайте незадовільної оцінки творчих спроб дитини.

7. Будьте терплячими до ідей, поважайте допитливість, питання дитини. Відповідайте на всі запитання, навіть якщо вони на ваш погляд, виходять за межі дозволеного.

8. Навчати слід не тому, що може сама дитина, а тому, що вона опановує за допомогою дорослого.

Вправа 8. Підведення підсумків.

Вправа 9. Прощання

Додаток В

Ланцюжок методів плекання обдарованої дитини

Додаток Г

Створення умов для розвитку обдарованості

Пошук технологій, методів та методик керівником гуртка щодо роботи з творчо обдарованим вихованцем

Рівень готовності керівника гуртка до роботи з обдарованими вихованцями

Методичний супровід роботи керівника гуртка
Соціальна підтримка обдарованих вихованців
Батьківська підтримка обдарованих дітей

Шляхи реалізації

Початковий рівень навчання
«Пошук себе»

Основний рівень навчання
«Самовизначення дитини»

Вищий рівень навчання
«Творча самореалізація»

Мотиваційно-ціннісний

Завдання: сприяння розвитку особистості, здібностей, нахилів, визначення кола уподобань.

Методи: емоційний (заохочення, навчально-пізнавальна гра, ситуація успіху); пізнавальний (опора на життєвий досвід, проблемні ситуації, пошук альтернативних рішень); вольовий (формування відповідальності, самооцінка діяльності); соціальний (зацікавленість у результатах роботи); діагностування індивідуальних особливостей мислення (глибина і широта, самостійність, критичність, послідовність, гнучкість).

Змістовний

Завдання: системна робота в контексті особистісного і соціального самовизначення вихованців; формування бази для розвитку в них навчальних потреб та інтересів.

Методи: особистісно-зорієнтована спрямованість; диференційоване навчання; професійна зорієнтованість мотивів, цілей, засобів і результатів навчальної продуктивної, творчої діяльності.
Форми: відповідно до індивідуальних можливостей, нахилів, здібностей; варіативність: різноманітність; рейтингові, групові, індивідуальні.

Соціальний

Завдання: формування соціальної, комунікативної, інформаційної компетенції вихованців, спрямування щодо майбутньої професійної діяльності.

Методи: активізація навчання за допомогою проблемних, дослідницьких методів з поступовою передачею обдарованим і талановитим вихованцям ініціативи в організації групової або самостійної творчої діяльності; творча взаємодія педагога і вихованців, самоосвіта; мотивація на власну траєкторію життя: гуманізм,

Конкурс обдарованих дітей «Сонячний дельфін»

Загальна позитивна динаміка розвитку обдарованих дітей

Значний ріст особистих досягнень вихованця у сфері обдарованості

Умови успішної роботи з обдарованими вихованцями:

1. Усвідомлення важливості цієї роботи кожним членом колективу і посилення у зв'язку з цим уваги до проблеми формування позитивної мотивації до навчання.

2. Створення та постійне вдосконалення методичної системи роботи з обдарованими дітьми.

3. Визнання колективом педагогів і керівництвом центру того, що реалізація системи роботи з обдарованими дітьми є одним з пріоритетних напрямків роботи закладу.

4. Виявлення обдарованих дітей повинно починатися вже на початковому рівні на основі спостереження, вивчення психологічних особливостей, мови.

Завдання педагога – створювати умови, за яких схильність дітей до нового, нестандартного, їхнє бажання самостійно вирішувати поставлені завдання можуть набути розвитку.

Чинники, що впливають на формування творчої особистості вихованця

Додаток Д

Поради педагогам і батькам у роботі з обдарованими дітьми.

У талановитій дитини відразу помітні тонка спостережливість, зосередженість, посидючість, уміння наполегливо переслідувати поставлену мету, самостійність і незалежність у діяльності.

- Немотивований тиск та примус, нав'язування занять затримують прояви справжніх природних нахилів.

- Занадто рання спеціалізація та «професіоналізація» збіднюють особистість. Необхідно гармонійно розвивати сукупність тілесних, душевних і розумових сил, які становитимуть реальну користь у житті, допоможуть вихованцеві посісти достойне місце в суспільстві.

- Талановитій дитині необхідно надавати не тільки свободу самодіяльності, а й можливість у певних межах обговорювати з дорослими свої наміри. У результаті виробляється самоповага та здатність критично оцінювати свої здібності й дії.

- Інтенсивному розвитку природних задатків допомагають ознайомлення з різноманітною діяльністю, глибокі й помірно численні враження. Потрібні для творчості фарби, звуки, форми, рухи талановиті діти знаходять у спілкуванні з природою, яка пробуджує мислення, уяву, творчість.

Якості, якими має володіти педагог для роботи з обдарованими дітьми .

1. Бути доброзичливим і чуйним.
2. Уміння будувати педагогічну діяльність на основі результатів психодіагностики особистості дитини, з огляду на її індивідуальні й вікові особливості.
3. Мати високий рівень інтелектуального розвитку.
4. Мати широке коло інтересів, добрі організаторські здібності;
5. Уміння створювати ситуацію успіху, умови для самореалізації особистості учня, стимулювати творчість дитини;

6. Бути готовим до виконання різноманітних обов'язків, пов'язаних із навчанням обдарованих дітей.
7. Мати педагогічну і спеціальну освіту.
8. Володіти почуттям гумору.
9. Мати живий та активний характер.
10. Виявляти гнучкість, бути готовим до перегляду своїх поглядів і до постійного самовдосконалення.
11. Мати творчий, можливо, нетрадиційний особистий світогляд.
12. Бути цілеспрямованим і наполегливим.
13. Володіти емоційною стабільністю.
14. Уміти переконувати.
15. Мати схильність до самоаналізу.
16. Уміння використовувати у своїй діяльності інноваційні методи та технології навчання й розвитку дітей.

Як відноситись до обдарованої дитини.

Поради педагогу:

1. Педагог не повинен вихваляти кращого вихованця. Не потрібно вирізняти обдаровану дитину за індивідуальні успіхи, краще заохотити спільні заняття з іншими дітьми .
2. Педагогові не варто приділяти багато уваги навчанням з елементами змагання. Обдарована дитина частіше від інших ставатиме переможцем, що може викликати неприязнь до неї інших дітей.
3. Педагог не повинен робити з обдарованої дитини «вундеркінда». Недоречне акцентування на її винятковості породжує роздратованість, ревності друзів, однолітків. Інша крайність – зловмисне прилюдне приниження унікальних здібностей – звичайно, неприпустима.
4. Педагогові необхідно пам'ятати, що в більшості випадків обдаровані діти погано сприймають суворо регламентовані заняття, що повторюються.